

HISTORIA RODZINY NOWAKÓW

STANISŁAWY-DANIELI-MIECZYŚŁAWA

Stanisława Nowak

Stanisława Nowak z domu Wiśniewska

Urodziła się 12.10.1892 r. w Niedźwiedziu, koło Mszany Dolnej. Jej mężem był Józef Nowak (ur. 21.11.1893) w Maksymówce koło Zbaraża, za którego wyszła za mąż 19.03.1917 r. Józef był żołnierzem w armii austro-węgierskiej. Po I wojnie światowej pracował jako konduktor. Stanisława nie pracowała, wychowywała dzieci. Mieli czworo dzieci - córkę Danielę (ur. 19.10.1920), synów: Mieczysława (ur. 1922), Tadeusza (ur. 1924), Jerzego (ur. 1926). Po śmierci męża, Stanisława z dziećmi przeniosła się do Rzeszowa. Tutaj też nie pracowała, zajmowała się domem i wychowaniem dzieci.

Zdjęcie przedstawiające żołnierzy armii austro-węgierskiej. W środku stoi (oznaczony strzałką) Józef Nowak. Na drugiej stronie zdjęcia stempel pocztowy następującej treści: K.u.K. (kaiserliche und königliche) FELDPPOSTAMT 304 (cesarska i królewska poczta polowa) z datą 28.III.[19]18.

Stanisława Wiśniewska i Józef Nowak; 15.06.1916

Rodzeństwo, Daniela i Mieczysław Nowak, 1931 r.

Zdjęcie przedstawiające dzieci w dniu przystąpienia do I Komunii Świętej. Sucha, 1931 r. Na zdjęciu są m.in.: Mieczysław Nowak i Daniela Nowak, dzieci Józefa i Stanisławy.

Po wybuchu II wojny światowej, zaczęły się aresztowania członków rodziny. Gestapo aresztowało Mieczysława i Tadeusza w 1943 r., potem Stanisławę i jej córkę Danielę. Tadeusz został zwolniony. Stanisława, Daniela, Mieczysław zostali wywiezieni do obozów, najpierw do Pustkowa k. Dębicy, następnie do niemieckich obozów koncentracyjnych.

Stanisława z córką Danielą trafiły do KL Ravensbrück.

O losach Danieli dowiedzieliśmy się z przesłanych dokumentów z Archiwum Bergen-Belsen przesłanych przez Bernd Horstmann, Kurator ds. Rejestru Nazwisk Więźniów Obozu Koncentracyjnego Bergen-Belsen:

„...Dziękuję za przesłaną mi prośbę, pracuję nad zestawieniem nazwisk i danych więźniów obozów koncentracyjnych Bergen-Belsen. Odszukałem nazwisko Danieli Nowak i dowiedziałem się, że 26 października 1944 r. została przetransportowana z Ravensbrück do obozu satelickiego w Buchenwaldzie Magdeburg (fabryka amunicji Polte). Można sprawdzić w internetowej bazie danych Arolsen Archives: https://collections.arolsen-archives.org/archive/7670130/?p=1&s=Daniela%20Nowak%20sucha&doc_id=7670131

W załączeniu kilka dokumentów z rejestracji w Buchenwaldzie [...] Z listy wiemy, że została przetransportowana 23 marca 1945 r. do Bergen-Belsen, ponieważ zachorowała na gruźlicę („TBC”), jak widać na załączonych skanach (proweniencja Arolsen Archive, numer ID 33935512). Wszystkie 58 kobiet z tej grupy SS przewiozło do Bergen-Belsen, ponieważ były chore lub słabe, aby dłużej wykonywać niewolniczą pracę w fabryce. SS spalił rejestr obozów Bergen-Belsen na krótko przed wkroczeniem armii brytyjskiej. Dlatego nie mam żadnych dalszych informacji o Danieli Nowak. Jej nazwisko nie pojawia się na żadnej liście sporządzonej po wyzwoleniu. Więc prawdopodobnie zmarła w obozie koncentracyjnym Bergen-Belsen w nieznanym terminie przed wyzwoleniem i została pochowana w jednym z masowych grobów.

Daniela Nowak jest wymieniona w Księdze Pamięci Bergen-Belsen, której załączam fragment ze wstępem i stronę z jej wpisem. Jak widać, dane nie są kompletne; kiedy książka została wydana w 2005 roku, mieliśmy tylko prawie nieczytelny egzemplarz listy transportowej.

Jeśli rodzina się zgodzi, uzupełniłbym wpis Danieli Nowak w naszym skomputeryzowanym Rejestrze Imion, a także dodałbym zmarłą w 1945 roku w Bergen-Belsen [...]

W korespondencji Renaty Nowak pojawia się informacja „W obozie Daniela za wypranie brudnej bielizny matki została ukarana ciężką karą, do utraty przytomności, tzw. słupka (przez cały dzień stała na baczność pod kapiącymi soplami lodu), ale nie wiadomo o który obóz chodzi.

Mieczysław z obozu w Pustkowie został wywieziony do Oranienburga.

Stanisława miała brata Władysława Wiśniewskiego, który był majorem Wojska Polskiego. Po wojnie uczył dzieci. Za nauczanie został porwany i bestialsko zamordowany. Jego ciało, odnaleziono 1,5 roku po porwaniu. Zwłoki spętane drutem kolczastym znaleziono w lesie. Został pochowany na cmentarzu w Wadowicach.

Władysław, brat Stanisławy (w środku) z żoną Marią i dziećmi, Jaszczurowa koło Wadowic

Stanisława przeżyła obóz. Po wyzwoleniu dostała się do Szwecji. Stamtąd wróciła do Polski i rozpoczęła poszukiwanie swoich dzieci **Danieli i Mieczysława**. Zmarła 27.11.1977 r. w Rzeszowie nie odnalazszy swoich dzieci. Jej wnuczka Renata jeszcze w 2021 roku kontynuowała poszukiwania.

Niezakończona historia Mieczysława Nowaka, syna Stanisławy i Józefa Nowak ur. 31.03.1922 lub 31.04.1922 w Suchej pow. żywiecki (dzisiaj Sucha Beskidzka).

Przed wojną i w czasie wojny mieszkał z rodziną w Rzeszowie, pracował w rzeszowskich zakładach WSK (Wytwórnia Sprzętu Komunikacyjnego). Za szkice wnętrza fabryki został aresztowany przez gestapo w 1943 r. i osadzony w obozie w Pustkowie k. Dębicy, następnie wywieziony do niemieckiego obozu koncentracyjnego w Oranienburgu. Tutaj ślad się urywa, lub tylko są dostępne strzępy wiadomości. Z wiadomości o Mieczysławie jak dotarła do rodziny, dowiedzieli się, że obóz przeżył, ale w czasie marszu ewakuacyjnego, pędzenia więźniów z obozu do obozu, zimą przez lasy odmroził sobie stopy i miał amputowaną piętę. Był chory i nie mógł wyjść z obozu z grupą więźniów.

Po wojnie miało miejsce takie zdarzenie: [z korespondencji Renaty Nowak]..w 1946 lub 1947 r. do mieszkania Stanisławy Nowak, matki Mieczysława, zapukał młody mężczyzna, przysłany przez księdza Jałowego z sąsiedniej parafii Chrystusa Króla. Mężczyzna prosił o błogosławieństwo bo idzie do klasztoru. Matka miała wrażenie, że to był jej syn Mieczysław. Odszedł po uzyskaniu błogosławieństwa, bez słowa. Matka do śmierci szukała jego śladów, a dzisiaj dalej szuka jego krewna Renata Nowak, ciągle mając nadzieję, że jeszcze żyje. Miałby dzisiaj 99 lat.

W tej sprawie zwróciliśmy się do IPN, Oranienburga, Bad Arolsen, oo. Franciszkanów – brak informacji o losach powojennych Mieczysława.

Z Oranienburga (Gedenkstätte und Museum Sachsenhausen Straße der Nationen 22 D-16515 Oranienburg) uzyskaliśmy tylko takie informacje, które nie dotyczyły Mieczysława Nowaka, którego rodzina poszukuje:

[...] „ w odpowiedzi na Twoje zapytanie pragnę poinformować o następujących kwestiach. Większość akt administracji obozu koncentracyjnego Sachsenhausen została zniszczona przez SS przed ewakuacją obozu. Wśród nich były prawie wszystkie akta więźniów zawierające dokładne dane osobowe i zdjęcia więźniów. Zachowane dokumenty przechowywane są w różnych archiwach, głównie w archiwach Federacji Rosyjskiej. Jeśli zawierają one informacje o poszczególnych więźniach, zostały one włączone do bazy danych. W naszej bazie danych więźniów nie znalazłem informacji o Mieczysławie Nowaku, urodzonym w 1922 roku.

Znalazłam tylko wpis o Mieczysławie Nowaku (bez daty urodzenia). Według zapisów był on zarejestrowany w obozie koncentracyjnym Sachsenhausen pod numerem więźnia 21758 (ok. Kwietnia 1940 r.). Został przeniesiony do obozu koncentracyjnego Mauthausen 27.5.1940. Przesyłam informację jako załącznik. Niestety nie mamy więcej informacji.

[z korespondencji Renaty Nowak]...”Niech pamięć o wszystkich, którzy zginęli za Ojczyznę pozostanie w naszych sercach.

Są takie chwile , które w pamięci zostają, chociaż czas mija, one nie mijają. Są też osoby, które raz poznane, bywają w życiu niezapomniane.”

Elżbieta Kuta

na podstawie korespondencji z Panią Renatą Nowak i dokumentów udostępnionych z Archiwów

Zdjęcia udostępnione z archiwum IPN w Rzeszowie:IPNRz583/6-zbiór Renaty Nowak

DOKUMENTY:

Buchenwald Archiwum

33.113		40.419	
Nowak Daniela		Polin	
geb. 19. 10. 20.			
Polte Magdeburg.			
26. 10. 44			
30. MRZ. 1945		BERGEN-BELSEN	
Stamm		Nr. 23.	
Stamm		Tag	
Stammmeldungen			
Anlassung:		Einlieferungsgesicht (bestenfalls) kg:	
Name:			

KL BUCHENWALD

(Frauen)

T/D Nr.

--	--	--	--	--	--	--	--

NOWAK

NAME

Daniela

Vorname

19. 10. 20

Geb.-Datum

Sucha

Geb.-Ort

40419/33113

Härl.-Nr.

Härl. Pers. Karte	☐	Mil. Gov. Quest.	☐
Frauenkarte 1 u. 2	☒	Order f. Disp.	☐
Effektenkarte	☒	Todesmeldung	☐
Postkontr.-Karte	☐	Soz. Vers. Unterlagen	☐
Schreibst.-Karte	☐		☐
Häfl. Pers. Bogen	☒		☐
Revierkarte	☐		☐
Krankenblätter	☐		☐
Arbeitskarte	☒		☐
Geldverw.-Karte	☐		☐
Nummernkarte	☐		☐

Dokumente:

4

Inf. Karten:

Bemerkungen:

Umschlag-Nr.:

17291

Weimar-Buchenwald, den 29. März 1945

Betrifft: Überstellung von 58 weibl. Häftlingen vom Akdo
Magdeburg nach dem KL. Bergen-Belsen.

Nach Mitteilung des Akdos Magdeburg wurden die nachstehend
genannten 58 weibl. Häftlinge am 23. März 1945 an das Aufenthalts-
lager Bergen-Belsen überstellt.

Lfd. Nr.	Haftart	Hftl. Nr.	N a m e	Vorname	Geb. Datum	Geb. Ort
1.	Pt. Ung/J	38933	Adler-Davidovita,	Fani	7. 9.23	Bergopfund
2.	Pt. Poln/J	39128	Azerlanska	Henia	12. 4.23	Wilna
3.	Pt. Ung/J	40896	Bauer	Irma	8. 6.19	Rabatörtis
4.	Pt. Ung/J	38949	Berger	Irena	16. 3.20	Szatmarnemeti
5.	Russ. ZA	40704	Boschko	Marija	- - .26	Wodrich/Poln
6.	Pt. Poln	40707	Chelainska	Krystina	11. 3.14	Warschau
7.	Pt. Ung/Jüdin	38901	Czitron,	Margit	28. 3.20	Marosközö
8.	"	38975	Erpe	Aranka	19. 8.24	Ujpest
9.	Pt. Tschechin/J	41034	Fiedler	Herta	18.12.21	Prag
10.	Pt. Poln/J	40761	Figielska	Karola	5. 5.19	Litzmannstadt
11.	Pt. Ung/J	38995	Fischer	Lucia	22. 1.25	Koleszvar
12.	Pt. Poln	40117	Foremna,	Janina	25. 2.24	Krakau
13.	Pt. Lettin/J	39202	Gabets	Mascha	8. 9.24	Libau
14.	Pt. Ung/J	40930	Gelb	Sari	27.11.20	Vasarosnemeti
15.	Russ. ZA	38813	Gorobez	Wera	21. 7.21	Petrowka
16.	Pt. Ung/Jüdin	39020	Groszman	Rossä	2. 8.04	Hernadnemeti
17.	Pt. Litt/J	39194	Herbst	Fira	21.10.19	Wilna
18.	Russ. ZA	38040	Iwanowa	Tamara	20. 5.26	Dno
19.	Pt. Poln/J	40795	Jakubowies,	Cela	15.12.22	Litzmannstadt
20.	"	40802	Kac	Rywka	21. 2.24	Litzmannstadt
21.	Pt. Ung/Jüd	40961	Kandel	Magda	8.10.22	Debreczen
22.	Russ. ZA	38911	Kanonirowa	Zinsida	25. 1.26	Tscherkassy
23.	"	39275	Kotscherga	Marija	25. 1.25	Poltawa
24.	Pt. Poln/J	40815	Krygsatajn	Anna	27. 3.25	Litzmannstadt
25.	"	40819	Kuperberg	Zosia	28. 8.19	Litzmannstadt
26.	Pt. Poln	40311	Kusior	Jadwiga	13.10.91	Brandorf
27.	Pt. Poln/J	40829	Lewkowiez	Pesa	25. 2.20	Lututow
28.	Russ. ZA	39384	Litwinowa	Marija	6. 1.22	Weseloje
29.	Pt. Poln	38268	Lukas	Janina	7. 9.03	Warschau
30.	Russ. ZA	39400	Lutowina	Zina	7. 6.23	Rosow
31.	Pt. Poln	40365	Maliszewska	Stanislawa	1.1 2.17	Lublin
32.	Pt. Poln/J	40837	Moskowiez	Fajga	22. 4.24	Litzmannstadt
33.	Pt. Poln	40406	Muchowska	Dronislawa	13.4.05	Rakow
34.	Pt. Poln/J	40842	Najman	Rachela	20. 3.25	Litzmannstadt
35.	Russ. ZA	39503	Nedeschogina	Serafina	10.11.26	Stanifa
36.	Pt. Poln	40419	Nowak	Daniela	19.10.20	Sucha
37.	Pt. Ung/J	39083	Nyiesni	Lenke	15. 5.14	Marosheriz
38.	Pt. Poln	40433	Olszak	Jadwiga	8.10.00	Erzezo
39.	Pt. Poln/J	40848	Pawigon	Elka	20.12.19	Litzmannstadt
40.	Pt. Poln	40455	Pawlik	Matrona	16. 2.04	Lawrykow
41.	Pt. Poln	40458	Pelka	Danuta	3.10.23	Jeziorska
42.	"	40464	Pietruszewska,	Ludwika	10. 1.15	Zarenbice
43.	Russ. ZA	39596	Podoljska	Anna	7. 7.24	Solchotschi
44.	Pt. Poln	40476	Polec	Michalina	19. 9.04	Lemberg
45.	Pt. Ung/J	40994	Reichmann	Katalin	7.11.24	Bahis
46.	Pt. Poln/J	40851	Rosen	Rachela	29. 2.19	Litzmannstadt
47.	"	40852	Rotapel	Tema	19. 3.12	Litzmannstadt
48.	Pt. Poln	40520	Seporowska	Maria	1. 9.10	Lesno
49.	Russ. ZA	39717	Sidorenko	Marija	10. 3.22	Grebenkawka
50.	"	39745	Smirnowa	Ljuba	13. 4.25	Ludwipol

Lista z książki: Bergen-Belsen Book of Remembrance

Name	Vorname	geboren	betreut	gestorben
Nottesz	Henri	09.11.1897 Erchin	- -	- Bergen-Belsen
Noudelmann-Lipmann	Helene	18.10.1915 Paris	23.04.1945 Tröbitz	- -
Nourry	Anne Marie Dr	03.01.1901 -	- -	- - - .1945 Bergen-Belsen
Nouvel	Roger	01.11.1925 Draguignan	15.04.1945 Bergen-Belsen	- -
Nouvian	Roger	21.06.1920 Bize	- -	29.08.1944 Bergen-Belsen
Novak	E.	26.06.1893 -	- -	- -
Novak	Gabriel	28.01.1905 -	- -	- -
Novak	György Janos	23.06.1938 Hodmezövasarhely	- -	- -
Novak	Jan	08.12.1904 -	- -	- -
Novak	Josef	31.05.1912 Pilsen-Boschkau	- -	01.11.1944 Bergen-Belsen
Novak	Maria	19.03.1904 Wisi St. Georg	- -	- -
Novak	Szmul	- -	- -	- -
Novak-Boer	Klara	20.09.1910 Sillistria	- -	- -
Novi	Gizi	18.05.1901 -	- -	- -
Novi	Herta	12.02.1905 -	- -	- -
Novikov	Sergej Pavlovic	25.06.1927 Chrystalnoje	15.04.1945 Bergen-Belsen	- -
Novikov	Viktor	26.01.1926 Schachtli	- Kaufering	- -
Novosad	Vaclavic	10.09.1899 M. Zdanci	- -	- -
Novotny	Stanislav	13.11.1910 Kopisty	11.04.1945 Nordhausen	- -
Novotny	Stefan	04.05.1926 Nizna Slana	28.04.1945 Landsberg	- -
Novyky	Seorunus	- -	15.04.1945 Bergen-Belsen	13.05.1945 Bergen-Belsen
Nowacka	Henryka	30.11.1909 -	- -	- -
Nowacka	Zofia	- -	15.04.1945 Bergen-Belsen	- -
Nowacki	Konstanty	03.10.1902 -	- -	- -
Nowacki	Lucjan	- -	15.04.1945 Bergen-Belsen	- -
Nowackiewicz	Daniela	29.10.1927 Warschau	15.04.1945 Bergen-Belsen	- -
Nowackiewicz	Józefa	- -	15.04.1945 Bergen-Belsen	- -
Nowaczyk	Boguslaw	- -	15.04.1945 Bergen-Belsen	- -
Nowaczyk	Weronika	18.01.1909 -	- -	- -
Nowaczynska	Ewa	- -	- -	- Bergen-Belsen
Nowaczynska	Krystyna	14.06.1926 Warschau	15.04.1945 Bergen-Belsen	- -
Nowak	Albina	- -	15.04.1945 Bergen-Belsen	20.08.1945 Bergen-Belsen
Nowak	Aleksandra	- -	15.04.1945 Bergen-Belsen	- -
Nowak	Alicja	- -	15.04.1945 Bergen-Belsen	- -
Nowak	Aniela	14.01.1917 -	- -	- -
Nowak	Bela	01.01.1921 -	- -	- -
Nowak	Daniela	19.10.1920 -	- -	- -
Nowak	Dyna	05.06.1921 -	- -	- -
Nowak	Gitla	15.03.1919 Pabianice	- -	- -
Nowak	Halina	- -	15.04.1945 Bergen-Belsen	- -
Nowak	Izabela	- -	15.04.1945 Bergen-Belsen	- -
Nowak	Jadwiga	16.06.1915 -	15.04.1945 Bergen-Belsen	02.05.1945 Bergen-Belsen
Nowak	Jadwiga	17.06.1909 -	- -	- -
Nowak	Jan	23.01.1922 Strzelno	- -	22.02.1945 Bergen-Belsen
Nowak	Janina	- - - .1890 Warschau	15.04.1945 Bergen-Belsen	- - .04.1945 Bergen-Belsen